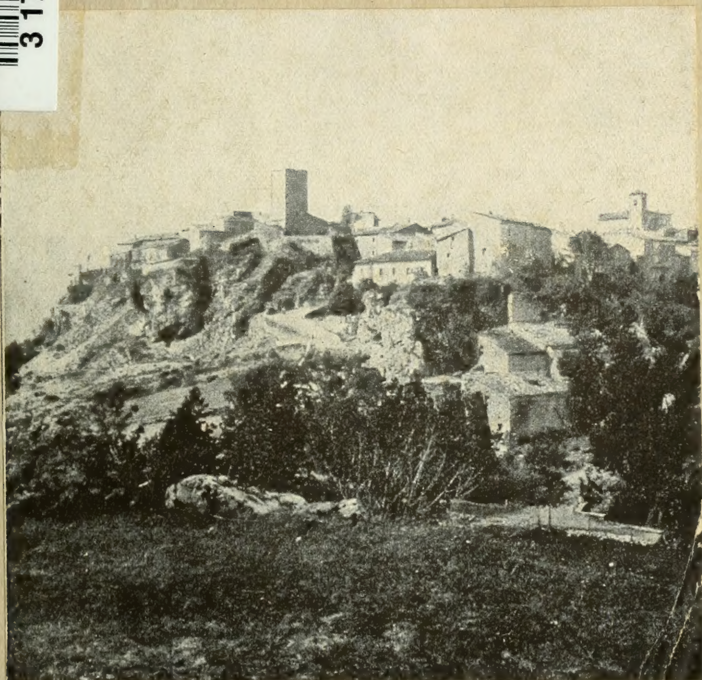

OHANNES JØRGENSEN

VITÀ D'ANTINO

YLDENDALSKE BOGHANDEL · MDCCCCXV

CIVITÀ D'ANTINO

JOHANNES JØRGENSEN

CIVITÀ D'ANTINO

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCCXV

KJØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIET

Jeg var ej med i Lykkens Tid;
i Solskinstid, i Sommertid
da fandt jeg aldrig Vejen hid.
Jeg sad ej ved Cerronis Bord
i Hr. Christianos Varetægt,
men fjærnt fra Venner, Hjem og Slægt
jeg pløjede en anden Jord
og fulgte andre Fødders Spor.

Nu stirrer jeg paa Navn ved Navn,
i Krans ved Krans paa Væggen staar —
h a n var min Ven! — og h a n ! — og h a n !
— vi satte Sejl i samme Havn ...
Min Ungdoms Sprog imod mig slaar
fra Væggen her i fremmed Land —
min Ungdoms Sprog, min Ungdoms Aar ...

Men Livet kan ej give alt.
Lad Tid og Skæbne dømme om,
hvo af os svigted, hvo der faldt,
hvor langt enhver iblandt os kom —
end er det sidste Ord ej talt.
Og er der fra Assisi vidt
til C i v i t à, til Zahrtmanns By —
o Venner, aldrig vil jeg fly
fra Sandheds Spejl, og jeg vil frit
bekende, jeg kun naaede lidt —
men hvad jeg virked, det var mit.

Og nu, da alting er i Grus,
nu kommer jeg, en silde Gæst —
nu er her ikke længer Fest,
knust er Signor Christianos Hus.
Festtid forbi og Glædestid,
al Lykke slukt, Ruin hvert Hjem —
nu er det Tid, jeg finder frem
og synger, en forsinket Præst,
for C i v i t à mit Requiem.

Cività d'Antino,
Jan. 18, 1915.

I

DET Ragnarok, som gaar hen over Verden, har ogsaa ramt Danmark. Italiens store Landesorg har bragt en Hjærtesorg ogsaa til os — *Civitá d'Antino* er ikke mere. Den lille abruzziske By, som *Zahrtmann, Skovgaard* og hele Skaren af Unge har malet atter og atter — nu er den kun en Ruinhob!

— Det er altsammen ødelagt! siger den unge Maler *Daniel Hvidt,* som er ankommen til Rom sydfra, nogle Minutter før jeg kommer dertil fra Nord. Og han gør en Bevægelse med Haanden, som naar man stryger noget ned fra et Bord. — Det er borte altsammen!

Selv er han sluppet fra Civitá d'Antino uden andet end det Tøj, hvori han staar og gaar. — „Resten staar paa en Mur, højt oppe mellem Ruinerne," siger han med et underligt Smil, der godt kunde være en begyndende Graad. — Aa, det er forfærdeligt, siger han — alle de Mennesker, jeg

nu har levet imellem de sidste otte Maaneder — jeg kendte deres Familieforhold, deres Kærlighedshistorier — nu er de døde allesammen, borte, slettede ud i et Øjeblik ...

Den unge Kunstner tier. Hans Tøj bærer Spor af, at han har deltaget i Redningsarbejdet derude — Kalkpletter, Rifter her og der — lige ankommen som han er fra Toget, efter at have sovet om Natten i en Vaggon paa Cività d'Antino Station og rejst hele Dagen med et langsomt, langsomt Tog — det var jo helt fuldt af Saarede —.

— Der var en Dreng, fortæller den unge Danske videre — han plejede hver Morgen at komme forbi mit Vindue og raabe Godmorgen ind til mig. Jeg syntes saa godt om ham. Efter Jordskælvet saa jeg ham igen — han laa midt paa Gaden med knust Hoved — Munden stod aaben — den Mund, han havde raabt saa muntert med — den stod aaben endnu efter det sidste forfærdelige Skrig — Næsen var vreden om til den ene Side og heroppe, nedover Panden, hang det ned — det herinde —.

Og Maleren rører ved sin Pande — den, som ogsaa kunde have været knust ... Kun som ved et Under arbejder Hjernen urørt derinde ...

— Jeg havde lige klædt mig paa, fortæller Daniel Hvidt videre. — Saa mærkede jeg Gulvet begyndte at gynge — og jeg troede, det var Pigebørnene inde ved Siden af, som hoppede op og ned — det gjorde de saa tidt — jeg vilde lige til at hoppe med. Men saa blev Bevægelsen stærkere — og der kom en Lyd — men endnu forstod jeg ikke, hvad der var paa Færde — jeg troede, det var en tung Vogn, der kørte gennem Porten. Men saa begyndte Loftet at rasle ned omkring mig — jeg saae Murene vakle — jeg havde en Følelse af, at alting gled ned ad Bakke ... Hvordan jeg saa kom ud, ved jeg ikke ... Jeg husker, det gik igennem mig, hvor lang en Vej jeg havde ud — en Korridor, to Værelser, to Afsatser Trappe. Jeg husker, at det ene Værelse var bælgmørkt — Skodderne var for — og hele Tiden drønede det omkring mig — der var en Lyd af Metal, alt det Metal, som er i et Hus, og som slog sig løs — og af Vinduesruder, der klirrede ...

Saa var jeg ude — men Folkene, jeg boede hos, var ikke kommen ud ... jeg løb ind igen — de stod allesammen omkring Familiens Overhoved, som var i bar Skjorte ... Luften var tyk af Støv, saa man ikke kunde faa Vejret ... Jeg skreg, alt

det jeg kunde, men de vilde ikke ud — jeg maatte trække i dem ... Saa kom de ud — vi stod paa Trappen — Kvindfolkene hylede, fordi nu fik Manden en Bronkitis (det var en Hundekulde), og saa vilde han dø, og hvad skulde de saa leve af? Jeg sprang ind en Gang til — det var urimeligt, det var hen i Vejret — og løb lige paa Tjenestepigen — vi fik fat paa en Frakke og noget Tøj og kom ud for sidste Gang ... Jeg saae op ad Gaden, som jeg kendte saa godt — alt var styrtet sammen, alt var Ruin ...

I Haven bag det gamle, store Palazzo Ferrante — det er saa stort, at man har kaldet det „Cività d'Antinos Vatikan" — var der en Mængde Mennesker samlede. Det blev op paa Dagen, ingen havde noget at spise. Byens Murer var i Live, han mente nok, han kunde bygge en provisorisk Ovn, hvis man kunde finde Mel blandt Ruinerne ...

Saa søgte vi tilbage, ind i Byen ... Det er utroligt, hvor et Hus fylder, naar det falder sammen — det bliver til en hel Høj. Vi gik oppe i første Sals Højde — et Sted var en Mur bleven staaende, og en Kone hang oppe i et Vindue og raabte om Hjælp ... Jeg løb tilbage for at finde en Stige — og idet jeg gik hen langs Randen af, hvad der for

kort Tid siden havde været et Hus, hørte jeg en Jamren dybt nede ... Jeg kiggede ned og saae et Kvindehoved stikke frem — hun laa under en af de svære italienske Kommoder, De nok kender, og kunde ikke røre sig — raabte ikke, klynkede kun, Haaret graat af Murstøv, Ansigtet hvidt af Kalk og saa Blodet ned derover ... Vi fik hende fri siden — men hun var næsten helt knust — Benene var kvasede — hun døde ...

Den unge Maler stryger sig over Øjnene — saa ser han paa sine Hænder, der er forrevne og skamferede.

— Vi gjorde, hvad vi kunde, siger han. — Der var jo slet ingen Hjælp det første Døgn, men i Dag kom der et Tog med Soldater ... Min Cigarhandlers Kone fandt vi — hun laa ubevægelig dybt nede — det første, vi fik gravet ud, var Bagdelen ... Hun mente, der laa andre, dybere nede, men de sagde ikke noget, de var vel døde ... Eller ogsaa (føjer den unge Kunstner gysende til) hørte de os og kunde ikke raabe — fik Munden fuld af Kalk og Støv, naar de aabnede den — laa der med Hovedet nedad, ubevægelig indeklemte — og hørte os gaa bort — og vidste, at nu var der for dem ikke andet tilbage end ligge der og sulte ihjæl. —

Og det værker og brænder og dundrer i Saarene og i alt det knuste. — Der ligger de — med Hovedet nedad — og har Munden fuld af Kalk — og kan ikke røre sig — og sulter ihjæl ...

Den unge Maler tier, hans Øjne ser langt bort.

Om os er en romersk Pensions-Salon — Tæpper, elektrisk Lys, Spejle, Marmorborde ... Men dèr langt borte i Abruzzerne, dèr er Cività d'Antino, Zahrtmanns Cività d'Antino, Danmarks Cività d'Antino — og det er nu kun en Ruinhob, i hvis Dybde Mennesker langsomt døer — og over Ruinen og Døden blinker fornemt og koldt Vinternattens frostklare Stjerner.

II

Tagliacozzo, 17. Jan. 1915.

Tagliacozzo — indtil for to Dage siden kun et Navn paa en Side i Blochs Middelalderens Historie, lært i Skoletiden, husket til Examinerne, glemt med Glans i mange, lange Aar — og nu dukket op (af hvilke Dybder?) til nyt Liv, fordi denne lille By i Abruzzerne for nogle faa Døgn er bleven Midtpunktet for min Existens.

Tagliacozzo er kun femten Kilometer fra — Ildlinien, fristes man til at sige. Thi det er med Indtryk af at vende tilbage fra en Slagmark, at man sætter sig til at skildre sine Oplevelser i Jordskælvsegnene. Man har set, hvad ogsaa Krigskorrespondenter ser — ødelagte Byer, sammenstyrtede Huse, Saarede, der bæres bort, Dræbte, der begraves — man har set Ambulancer, Røde Kors, Sygeplejersker og Læger i Virksomhed. Man har set ind i de Dødes Ansigter, og Lugten af Lig hænger endnu i Ens Klæder. Man har hørt de Saare-

des Jamren, Sorgens Klage, Fortvivlelsens hjærteskærende Graad — saa megen Graad, at man uvilkaarlig farer sammen, naar Nogen lér — og at der i Ens Øre som et fjernt Ekko stadig lyder det Ord, som man har hørt saa mange, mange Munde fremstønne, fremjamre, fremhulke: *Dio, Dio, Dio!* — det Ord, hvori al menneskelig Følelse tilsidst munder ud som i den sidste Nødhavn ...

Kun at det ikke er Menneskeværk, den Ødelæggelse og den Elendighed man har været Vidne til — det er Naturen selv, som her har været paa Spil. („*Naturen*? Hvem er den Dame? Jeg er aldrig bleven forestillet for hende!“ udbrød en Gang haanligt *Joseph de Maistre*. Naturen — som *Turgenjew* saae denne store Stedmoder, lige meget og lige lidt bekymret om alle sine Skabninger, fra Loppen til Mennesket ...)

Naturen har været paa Spil — et grusomt Spil. De gamle Indere troede, at Verden hvilede paa Ryggen af en Kæmpeskildpadde. Tillidsfulde bygger og bor vi Mennesker paa Skallen af et slumrende Uhyre. Vi anvender vor Energi, vor Aand, vor Fantasi, vor Skønhedssans paa at indrette os det smukt og bekvemt paa Dyrets Ryg. Og længe ligger Dyret stille — til det en skønne Morgen,

ligesom i Halvsøvne, strækker sine Lemmer eller bare skutter sig. Og alt det, som er bygget op i Revnerne mellem Dyrets Skæl, i Furerne paa dets Panser, falder over Ende som Legetøjshuse — og Værker af en Fidias knuses til Pulver ligesaa ubarmhjærtigt som en Provinsmalermesters kejtede Kopier af „Timernes Dans“ eller af Rafaels Værker i *La Farnesina.*

* *

*

Automobilet stryger ud ad Vejen fra Tagliacozzo, hen over Bunden af den store, flade Dal mellem Abruzzerne, hvor een Gang Fucinersøen laa. Motoren synger sin muntre Morgensang, de femogtredive Heste strækker ud — „Hyp, alle mine Heste!“ Om Dalens Rand lyser Bjærgenes Tinder af nyfalden Sne.

Vejen er lige, flad, Landskabet nær os ensformigt, nøgne Marker, Rækker af nøgne Piletræer med strittende Grene, det kunde være Danmark. Een Time gaar, een til — vi standser og holder Frokosthvil — spiser staaende udenfor Automobilet af vor medbragte Proviant — thi alt maa man føre med ud til Jordskælvsegnene, Politi-

direktøren i Rom tillader ingen at besøge dem uden Garanti for, at den paagældende er i Stand baade til at befordre sig selv og brødføde sig selv. I Automobilet medfører vi tyve store Brød, sex Fiasco'er Vin, to Snese haardkogte Æg, forskelligt Paalæg i Pundevis, Sardiner, Ost, Frugt, Chokolade, Marsala, Kognak — en Udrustning som til en Nordpolsexpedition.

Vi er to i Automobilet, og paa Chaufførsædet er to. Mellem Rom og Tagliacozzo er Vejen saa vanskelig, at Maskinen ikke kan betros til een Mand alene. Den egentlige Chauffør er en rask, smuk, høflig ung Fyr, med hele den ægte Italieners fine Naturlighed og medfødte Høflighed. Hans Ledsager er af en lidt anden Type, med et brutalt Ansigt, men flink og beleven ogsaa han. Vi er hurtigt kommen i kammeratligt Forhold — som fire Mænd let gør det, der er ude i et fælles Foretagende. Vor Plan er fastlagt i de store Træk fra Rom via Tivoli til Tagliacozzo — derpaa til Avezzano, Byen paa femten Tusind Indbyggere, hvoraf kun et Par Tusind blev i Live — saa til Cività d'Antino og, om muligt, til Sora, og fra Sora til Rom …

Vejen mellem Tivoli og Tagliacozzo er ikke

En faretruende Mur væltes

Fra Capella. Italienere, der søger efter en begravet Ko

uden Vanskeligheder. Et Par Dage i Forvejen havde Chaufføren passeret samme Strækning, og Sneen havde været saa dyb, at de havde maattet kaste for at komme frem. — Man overskrider jo Sabinerbjærgene. Nu er Sneen smæltet, men der var højst ubehagelige Passager, hvor Vejen var glat af Isslag, og hvor Automobilet maatte vogte sig for at komme altfor yderligt. Thi Vejen skraaner udad, og der er ingen Rækværk, men syv-otte Hundrede Meter at falde.

Vi overstod det Stykke af Turen godt, vor Chauffør kørte med Sikkerhed og Sindsro som den Virtuos paa sit Instrument, han er. Nu staar vi i det lette Solskin udenfor Automobilet, spiser, drikker og ryger. Chaufføren viser os sin Browning — en Nat, han maatte kampere med en Passager et Sted oppe i Abruzzerne, maatte han værge sig med den mod tre Ulve, der omringede Vognen. Det kan være sandt — det kan være Pral — vi hører paa ham ...

Saa sætter vi os atter ind i vort kørende Proviantrum, og Chaufførens Hjælper skal netop til at tænde Motoren, da et underligt Tog kommer mod os henad Vejen. Det er Kvinder, og de gaar i Gaasegang, som Bjærgboere gør det — de er

vant til det fra de smalle Stier paa Bjærgene. Der er en fem—sex Stykker, gamle saavel som unge, alle ranke og hastige, og paa Hovedet bærer de Byldter, og En har et Barn paa Armen. Da de ser Automobilet, nærmer de sig, og før vi véd af det, har vi deres Arme og bedende Hænder ind gennem Vinduet, deres bedende Øjne stirrer ind gennem Køretøjets Spejlglasruder, og de raaber i Munden paa hverandre: „Brød! Brød!", og de tilføjer: „Tæpper! Tæpper!" Vi uddeler af vort Forraad af Fødevarer, men Tæpper har vi ikke — kun et bredt Halstørklæde kan vi undvære, som den unge Moder svøber sit Barn i. Vi taler med dem — de er Flygtninge fra Avezzano — og mens Øjnene sløres af Taarer, Stemmen slukkes af Graad, siger de de Ord, vi siden saa tidt skulde høre: „Der er ikke mere nogen tilbage! Alle er døde — alt er i Ruiner!"

Saa sættes Automobilet i Gang, og vi glider atter rask ud over den store Slette. Landskabet er som før — visne Marker, nøgne Piletræer, de sneskinnende Abruzzer i det Fjerne. Indtil min Ledsager med et Ryk griber min Arm og peger fremad uden et Ord. Dèr ved Vejkanten staar det første sammenstyrtede Hus.

III

DET første sammenstyrtede Hus ... Men snart følger der flere. Snart bliver det saadan — o, menneskelige Tillæmpningsevne! — at vi er mere forbavsede over at se et Hus, der er helt, end over at se et, der er i Ruiner.

Og pludselig er vi midt i en helt sammenstyrtet By. Det er *Cappelle*, en af de haardest ramte. Seismograferne inddeler Jordskælvene efter Mercallis Skala i ti Grader, og Cappelle — ligesom Avezzano — ligger indenfor første Styrkegrads Zone (Nr. 10). Ogsaa Cività d'Antino hører til under Nr. 10 — Tagliacozzo og Sora derimod kun i niende Zone, Montecassino i ottende, Rom og Tivoli i syvende, Perugia og Assisi i sjette, Siena i femte, Florens i fjerde.

Med Cappelle har vi betraadt den centrale Egn. Jordaanderne, som saa længe „var i Forvaring" (siden 1703 har disse Provinser aldrig kendt noget Jordskælv), har her raset med størst Ubarm-

2*

hjærtighed. Automobilet kører langsomt hen mellem de nedfaldne Mure, der næsten spærrer Vejen (det ser ud som Barrikade bag Barrikade) — og da vi et Øjeblik helt holder stille, er Vognen omringet af fortvivlede Ansigter. Her ser vi for første Gang de for de Undslupne ejendommelige Fysiognomier — det ser ud, som om Ansigtet havde iført sig en Harlekinsmaske af rødt, grønt, violet, dybt mørkeblaat — det er de af nedfaldne Bjælker og Sten ramte Steder, som nu, efter tre Dages Forløb, har faaet disse underlig raa og urimelige Farver. En Kone med et Barn ved Brystet og Næsen knækket og grønplettet raaber i eet væk *tende, tende,* og det er forgæves, at Chaufføren forklarer hende, at vi ikke medfører hverken Telte eller Tæpper. Vi giver et Brød og nogle Oranger af den store Sæk med Sydfrugt, som den danske Pension i Via delle Fiamme i Rom velvilligt har givet os med. „Derude paa Marken bor vi," hulker den ulykkelige Moder og peger over mod en primitiv Hytte af Brædder og brunt Sækkelærred ...

Saa kører vi videre, langsomt og forsigtigt, snoende os mellem de Læs af Stene, som Jordskælvet har kastet ud over Vejen (saadan kastede man

tidligere i danske Provinsbyer Sand i Flammer ud over Gaden, naar der var Fest i et Hus). Bygningerne har været opført af den hvide Kalksten, som man bryder i Bjærgene, med Gulve af røde Mursten og gipsede Lofter, nu og da med et ydre Lag af Puds eller Stuk. I sit Fald forvandles hvert af Husene til en Dynge af disse forskellige haarde Materialier, og hvad der var af Træ, for ikke at sige, hvad der var levende Liv, ligger knust derinde imellem — som Korn mellem Møllesten. Jordskælvets store Mølle har malet fint, malet til Pulver og Støv.

Vi kommer gennem Cappelle og atter ud mellem Markerne. Solen skinner, lidt oppe tilvenstre, i Bjærgsiden, ligger i det klare Solskin en lille By, helt Ruin. Et Røde Kors-Automobil indhenter os bagfra, fuldt af Barmhjærtige Søstre — og vi indhenter en Pindevogn, trukken af Muldyr, og hvori der paa Brædder sidder en tolv—fjorten Præster og Munke — jeg lægger Mærke til et Par Franciskanere, en gammel Karmelit, en helt ung Dominikaner, med Hætten op om det smukke, blege Ansigt. Paa en Mark er der indrettet en Teltlejr, hvor Baal flammer, og Soldater er i Arbejde. Saa begynder Ruinerne atter at vise sig langs Vejen,

og pludselig standses vi af en Skildvagt. Det er Avezzano. Vi viser vort Pas fra Kvæsturen i Rom, og medens den brave Soldat studerer det, kommer et Par unge Mænd med hvidt Bind om Armen hen til Vognen for at bede os, om muligt, forandre vor Kurs og tage til en anden af de over tredive Byer, som Jordskælvet har ramt, og hvorhen der endnu ikke er kommet nogen Hjælp. De er Medlemmer af et af de mange frivillige Hjælpekorps, som strax er traadt i Virksomhed, og som har raadet nogen Bod paa det officielle Sløseri og det italienske Bureaukratis utrolige Langsomhed. Vi kan desværre ikke føje dem — vort Maal er jo et andet.

Endnu en Snes Meter frem mellem stadig flere Dynger Sten, og vi standser. Automobilet køres til en Side, hen mellem de forskellige andre, som allerede er herude, og Daniel Hvidt og jeg begynder vor Gang ind i Avezzano. Vi er i den ene af den blomstrende Fabriksbys Hovedgader — Via di Napoli — men mest af alt har man Fornemmelsen af at gaa som i et udtørret Flodleje. Til begge Sider skraaner Stendyngerne jævnt opad mod Gadens to Rækker af Ruiner, og under Ens Fod vipper Stenblokkene — man er ved at

snuble over de Stumper af Brædder, Bjælker, Lægter og ødelagte Møbler, som stikker frem — eller man indvikler sig i Telefon- og Telegraftraadene, der ligger som Snarer tværs over Ruindyngerne.

Efter nogle Minutters besværlig Gang standser vi for at se paa et lille Hus, der synes forholdsvis uskadt. Den blegrøde Façade ser helt pæn ud, kun paa første Sal hænger Altanens Smedejærnsgitter ned, brækket midt over som af en vred Kæmpe. Men den anden Façade (Huset er et Hjørnested, med Façade til to Gader) — den anden Façade er helt falden sammen, og med den er en god Halvdel af Huset gaaet ned. Paa den derved opstaaede Høj af Stenklumper og Murbrokker staar vi og ser ind i denne flækkede Menneskebolig — endnu for tre Dage siden en Arbejderfamilies lille, pæne Hjem. Vi kan se ned i Kælderen, hvor der staar en Del Kasser og Kister, og i en Krog ligger en Dynge Kartofler. Der er ogsaa en Buffet i Kælderen — men den er kommen rejsende derned fra Spisestuen ovenpaa. Den stod ved den ene Væg i Spisestuen, og da Gulvet i Jordskælvsrystelsen saa begyndte at trække sig bort fra Væggen, blev der et Svælg, og i det gled Buffetten ned. Det er

en rigtig net Nøddetræs Buffet, men den staar skævt, hviler kun paa Gulvet i Kælderen med det ene Hjørne, Spejlet i den er knust, og Skufferne er gledet halvt ud, saa man ser deres Indhold af Duge og Servietter, Knive og Gafler.

Foran Spisestuen, paa første Sal altsaa, ud mod os, var Børnenes Værelse. Det er bleven revet midt over, lige efter Jærnbjælken, som gik hen under Gulvet. Den Jærnbjælke er der endnu — et Haandklæde hænger ned fra den. Et kønt lille Børneværelse har det været, der sidder endnu en Del af Væggenes Kalkpuds, og den er af en smuk blegrød Farve. Der har været et Vindue til Gaden, det er nu borte, men derigennem har Børnene havt Morgensol. Ned fra Loftet hænger endnu den elektriske Lampe med en grøn Metalskærm, som har faaet en ordentlig Bule, Knappen, til at slukke den med, er gjort fast ved Jærnsengens Hovedgærde, og ved Siden af Sengen, over Natbordet, hænger en gul Voxkærte med en blaa Sløjfe om — den Kærte, katholske Børn faar ved deres første Altergang, og som de siden bevarer, fordi den bringer Lykke. Der er ogsaa et Madonnabillede i Olietryk over Sengen, og der

hænger under det en lille rød og hvid Tøffel, af dem, man bruger til at gemme Smaasager i — en lille Pige kan ogsaa stikke sine „Nipsenaale“ fast i saadan en Tøffel. Lige hvor Værelset ender, paa Jærnbjælkens Rand, hælder en Kommode sig ud, som vilde den tage Skøn over, hvor dybt der var at falde — den har mistet en Del af sin Forklædning, saa at man i den øverste Skuffe ser en hel Del pænt hvidt Linned, smaa hvide Benklæder, smaa Chemiser med røde Baand igennem — og i den dybe Midterskuffe ligger Faders Uniformskasket og Moders Søndagshat med Pleureuse paa.

Det knaser i Stenene bag mig. En kommer op ad Dyngen til mig, en lille mager Kone med et krumnæset Ansigt. Øjnene er rødgrædte, der er en violet Slagplet over Næseroden og en Del af Panden. Jeg peger paa de herreløse Sager i Kommoden — og til Svar peger hun ned i Dyngen, hvorpaa vi staar. „De ligger allesammen hernede under os,“ siger hun. „Der var Fader, Moder, Bedstemoder og fem Børn — ingen af dem kom ud ... Dérovre“ (peger hun) „ligger der syv begravede — og derhenne elleve ... Jeg selv“ (fortsætter hun) „blev gravet ud af min Mand under

Ruinerne. Jeg var endnu til Sengs, da Jordskælvet kom, med vore to Børn, den ene paa fire Aar, den anden paa tyve Maaneder ..."

Hun siger dette roligt, men Taarerne glider frem. Der grædes meget i Avezzano, men underlig ubevidst, uafvidende. Mellem tolv og fjorten Tusind Mennesker ligger her døde eller haardt saarede — overfor en saa gruſuld Ting har Menneskenaturen kun ét Lægemiddel — den stadige Graad. Taarerne rinder stille og ustandseligt, det er knap, man tænker paa at tørre dem af, de er den eneste Trøst, den eneste Lindring, den eneste Udvej, hvis man vil kunne holde det ud.

Vi staar endnu lidt og ser paa det sammenfaldne Hus — eet iblandt Tusinder og dog en Type, hvoraf de andre kun er Varianter. Paa Køkkenvæggen, som er bleven staaende, hænger der Kobberkedler, Pander, Riste, blaa Emaillelaag. Nede i Kælderen ligger en Sofa, som har brækket Benene i Faldet, midt i den hviler en stor Kalkblok paa det røde Betræk med smaa hvide Blomster i. Paa en Stump Mur staar et lille Regnestykke, et Additionsstykke, skrevet med blaat Blyant paa Kalkvæggen. Solen skinner ind i det brudte Hus, et Par nedhængende Lægter dingler lidt i den

svage Vind, en løsreven elektrisk Ledning gynger svagt frem og tilbage. Konen med den violette Plet er gaaet ned af Dyngen igen, alt er Solskin og Stilhed som paa en Søndageftermiddag (hvad det netop ogsaa er). Fra det Sted, hvor vi staar, har vi et Kig mellem Gadens Ruiner ud til Horisontens skinnende Snebjærge. Og over os hvælver sig, blaa og uden en Sky, den skønne Himmel — som den blaa og uden en Sky hvælver sig en Søndageftermiddag over en pæn lille Families Skovtur.

IV

Vi balancerer videre, op gennem den stenfyldte Gade. Stadig tomme Ruiner — og under Ruinerne véd vi altsaa ligger de Døde — en Gravby som Pompeji. Et halvt Hundrede Skridt længere fremme finder vi et næsten helt Hus — vi skyder Døren op, trods Murbrokkerne, der ligger i Dynger bag den — og træder ind. I Køkkenet er en Del af Loftet styrtet ned og har knust et Bord, som stod lige under — men ellers er Ødelæggelsen ikke stor. En Kaffemølle staar paa en Stol, en Gummisut ligger paa Køkkenskabets fremspringende Rand. Ude i Gaarden er Stenvadskekummen endnu halvfuld af Sæbevand, og Tøj hænger til Tørring. Alt bærer Præg af pludselig afbrudt Arbejde. Hvem har levet her? og hvor er de nu?

Paa Tilbagevejen ser vi en Madras paa et Gulv, med en stor Blodpøl midt paa. En Saaret har ligget her — og er vel nu reddet ...

Gaden udmunder i Piazza Torlonia — et lille Anlæg med Græsplæner, Træer, Musikpavillon og Nødtørftshuse. Her er Hovedkvarteret for Hjælpetropperne. Her staar Rækker af Telte — her flammer Baal — her er Læger og Sygeplejersker, Officerer og Soldater i Virksomhed — og her samles de udgravede Døde ...

Langs Pladsens ene Side staar Ruinerne af det mægtige Torlonia-Palads. Denne romerske Adelsfamilie, som for halvtreds Aar siden udtørrede Fucinersøen og i Stedet skabte et rigt Agerbrugs- og Industriland, havde midt i sin Virksomheds Omraade sit fyrstelige Slot. Jordskælvet har rystet det sønder og sammen. — Hjørnerne staar tilbage som Theaterkulisser — højt oppe i Murflagerne sidder en Dør, dingler et enligt Vindue — men forneden er alt Grus, Kalk, Gibs, Murbrokker, Bræddestumper, og de faa Soldaters Arbejde deri synes saa underlig haabløst ...

Videre, Pladsen rundt. Smaa Grupper af Ejendele staar her og der, og en Bersagliere eller en Infanterisoldat holder Vagt ved dem. Og dèr, paa Plænen under Træerne, ser jeg de første Døde ...

* *
*

Det er en Mand og en Kvinde. De ligger paa en afbrudt Dør hver — disse løsrevne Døre og Vinduesskodder bruges stadigt til Transporten af Saarede og af Lig. Der er lagt et Sækkelærred over dem, men ikke helt — man ser under en violet Fløjlsnederdel Kvindens nedsunkne sorte Strømper — og Manden har stukket den venstre Haand i den store blaa Jakkelomme, medens den højre ligger udstrakt, i stivnet Ubevægelighed, støvet af Kalkstøv, en urokkelig Afstøbning. Han er aabenbart blevet ramt paa Gaden og har ikke faaet Tid at tage Haanden op af Lommen — kun den højre griber frem for sig — den har han havt fri ... Man faar et overvældende Indtryk af, med hvilken Pludselighed Døden er kommet — i de fire Sekunder, som Stødet varede ...

Lidt længere henne to andre Døde — de er kommen et Skridt videre mod Graven — de har allerede Navnesedler paa Brystet, fastgjort med Sikkerhedsnaale. Og endnu et Stykke fremme ser jeg en Ligkiste, en simpel hvid Fyrretræskasse, lidt bredere foroven end forneden, med et sort Kors paa og Navnet: Nicolina Venturi ... Een Kiste bæres allerede bort til Begravelsen ...

Her er et Lig, som just bliver genkendt. Under

Dækkenet stikker et Par store Fødder frem i grove, hvide Sokker. Og paa den opblødte, optrampede Græsmark knæler en gammel Kvinde ned, har draget Tæppet fra den Dødes stakkels blaa og røde, forknuste Ansigt og kysser den Pande, som een Gang var hvid og blank, de Øjne, som en Gang var store og straalende. Ved Ligets Fod staar et Par unge Piger og græder. Men midt i deres Sorg holder de uvilkaarligt Lommetørklædet for Næsen. „Det er jo den fjerde Dag — og han lugter allerede ...“

Fra Torloniapladsen gaar vi op gennem den lange Via di Napoli, Byens anden Hovedgade. Overalt er Familier i Gang med at redde af deres sammenstyrtede Lejligheder, som de genkender paa Tapetet eller paa de religiøse Billeder over Sengestedet. Hèr slæber en Mand en Kommode frem, dèr graver nogle Kvinder Køkkentøj ud. Et Sted staar en Trækvogn med en Bogsamling — gejstlige Værker i Pergamentbind — Sognepræstens Bibliothek, formoder jeg. En reddet Symaskine staar i Græsset paa Plænen.

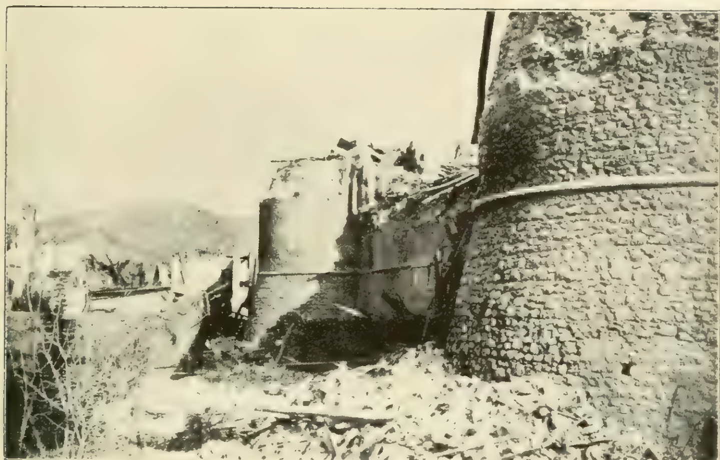
Men det meste Arbejde gøres naturligvis af Soldaterne. De flinke smaa italienske Soldater er her rigtig paa deres Plads. De arbejder utrætteligt,

stadigt, energisk. Og Officererne, der leder dem, er saa menneskelige, saa medfølende.

Et Par Gange paa vor Vej op gennem den Bjærgslugt af hvide Kalkblokke, hvortil Gaden er forvandlet, maa vi fremvise vort Pas, men kan ellers gøre og lade, som vi vil. Vi kommer forbi en Vandpost af Metal — den er bøjet bagover, men virker endnu — et Par Piger staar og henter Vand ved den ... Indunder en Dynge Mursten, Brædder og Lægter staar et halvt begravet Stueorgel ... Med klaprende Vingeslag flyver en hvid Due uroligt frem og tilbage og kan ikke finde, hvor den hører hjemme ...

Liglugten er stærk her. Kvalm og tung stiger den op gennem Ruindyngerne. Intet Under — siger en ung Officer til os — af Avezzanos fjorten Tusind Døde er endnu kun udgravet de fire Tusind ...

Der nærmer sig en hulkende ung Kvinde med et Portræt i Haanden; hun har lige fremdraget det af et sammenfaldet Hus, pudser Rammen, fjærner de sidste Stumper af det splintrede Glas. „Bedstefar, Bedstefar!“ jamrer hun ustandseligt. Og hun viser os tre fremmede Mennesker Billedet, fortæller om de sidste Ord, han sagde til hende i

Palazzo Orsini i Avezzano, bygget 1490

Den italienske Konge besøger Avezzano

Onsdags Aftes — „og jeg sagde Godnat til ham, og han gav mig sin Velsignelse, som han plejede, og nu er *det* alt, jeg har tilbage!“

Oppe paa Toppen af en Dynge er de i Færd med at finde noget — Soldaterne arbejder paa een Gang ivrigere og varsommere — maaske er det en Levende, der drages frem? Vi entrer op paa den vaklende Højde — men nej, det er kun Lig ... De ligger inde i Ruinmasserne som Forsteninger i et Jordlag — man drager dem frem og lægger dem, støvede og stive, paa Døre, som andre Soldater bærer bort ... Den sidste, man finder, er en Dreng paa ti—tolv Aar — han ligger inde under en Murbue, hvor han vel har søgt Tilflugt — det første, der stikker frem af ham, er den lille gule Snørestøvle — saa kommer hele det magre Drengelegem, sammenkrøbet, med Armene ligesom afværgende udspredte — det er, som om den lille Haand, idet den bliver fri for Gruset, hvori den har boret sig ned, rørte Fingrene — men nej! Og han bæres ned i Skuret paa den anden Side Gaden, til de andre Døde.

Derhen søger de, som leder efter deres Kære — en ældre Kone har netop genkendt sin gamle Svigermoder, og den tjenestegørende unge Løjt-

nant udsteder Begravelsessedlen. Han gør sin Stemme saa haard som muligt, idet han embedsmæssigt spørger om den Dødes Personalia: — „Navn? Eftenavn? Alder? Stilling?“ Men han er rød under Øjnene, og Blikket sløres hele Tiden — „jeg har været med i Messina,“ siger han siden til os, „men dette er værre!“

Videre, videre, op ad den næsten endeløse Gade. Vore Støvler er hvide af Kalkstøv, vi vakler og rutsjer mellem Stenblokkene og paa Murstensdyngerne. Overalt graves der, overalt ryddes der, overalt søges der, overalt findes der. Vi bliver snart vant til kun at se Ruiner, kun at høre Graad, kun at møde de smaa Optog af fire Soldater, som bærer en Død bort. Men hvad vi daarligt kan vænne os til, er Liglugten. I Eftermiddagens Solskin bliver den stadig stærkere og mere kvalm, og vi aander op, da Byen omsider tager Slut, og vi kan komme ud paa en grøn Mark. Her ligger iøvrigt ogsaa nogle Lig — over ét er der bredt en gammel Kirkefane med et Billede af Jesusbarnet paa. Det er et Barn, som hviler derunder — en lille Pige. Fødderne er i de Sandaler, som bruges af *Ciocciarierne,* for Knæet er Kjolen gennemtrukket af Blod, det sorte Haar er rødt midt i Skilningen og

fuldt af klumpet Blod, den lille yndige Haand strækker sig stivnet og støvet ud under Dækket, som havde den i Døden søgt en anden Haand, en Haand, der kunde hjælpe og frelse — og som den ikke fandt ...

V

MAN vænner sig til alt — man vænner sig ogsaa, endda forbavsende hurtigt, til at vandre i denne Ruinverden. Man vænner sig til, at Huse nu en Gang kun existerer i sammenfalden Tilstand — man vænner sig til hele Tiden at være ved at falde og brække Anklerne i Gadernes Stendynger — man vænner sig til Taarerne i alle Øjne og til at høre Folk jamre. Man vænner sig til at se de støvede Lig blive taget frem — og man vænner sig til Liglugten, som stadig stærkere stiger op mellem Kalk og Sten, Brædder og Halm og Tagsten, itubrudte Møbler. Højt oppe paa Baggrund af et halvt sammenfaldet Værelses grønne Vægge staar en Kone bøjet og søger med de bare Hænder i Gruset, mens hun jamrer ned for sig — og hernede i Gaden, omringet af en Kreds Soldater, staar en ung Mand og græder vildt og fortvivlet. Han har en Uniformshue paa — er vistnok Jærnbaneportør eller Telegrafbud — og om

Halsen er en Forbinding. Hele hans grove, tunge Ansigt er opsvulmet af Graad, opløst i Graad — Munden med de vaade, revnede Læber fortrækker sig stadig til Hulken — „Vi *var* ti," raaber han, „og nu er jeg alene tilbage!" Og han peger paa den store Ruinhob, hvor Soldaterne netop arbejder. „Mamma, Mamma!" jamrer han og drejer sig rundt i sin Pine. De overlevende fortæller os, at dèr, under Ruinerne ligger hans Forældre, hans Søskende, hans unge Kone og Barnet i Vuggen. Alt, hans Kærlighed var knyttet til, alt, han elskede som Søn og Broder, som Mand og Fader — denne Dynge Murbrokker er Gravhøjen over det, og øverst knejser som et ironisk Monument, som en Haan mod hans uendelige Ulykke et Natbord med aaben Dør ... *Eravamo in dieci, ed io sono rimasto solo! Dio, Dio!* Man staar lidt stille hos ham, hans store grøngraa Øjne flakker forvildet fra det ene fremmede Ansigt til det andet. Jo, han *er* ene — derom kan han ikke tvivle!

* *
*

Vi gaar videre, ned mod Banegaarden. Overalt er Arbejdet i fuld Gang. Side om Side med Sol-

daterne arbejder det flinke Brandkorps, som Bologna strax sendte herned. Et Sted ser man flere Brandhjælme stikke op mellem Sapørernes røde Duskehuer — de har gravet sig dybt ned i Dyngen — her maa være noget særligt paa Færde! Og ganske rigtigt — vi faar at vide, at her har man i Morges Kl. $8^1/_2$ hørt to Stemmer kalde — en nærmere og en anden dybere nede. Indtil Middag har man hørt begge Stemmerne — nu siges der kun at være een igen, som lader sig høre — den anden tier.

Vi staar med nogle Officerer og en Gejstlig oppe paa Udgravningens Rand og ser ned. Der arbejdes flinkt, ivrigt — men man maa jo være saa forsigtig. Hugger Hakken pludselig ned i noget blødt — saa kan det være en Dyne — men det kan ogsaa være et Lig — eller et levende Menneske. Der blev uddraget en Mand levende endnu d. 7de Februar, femogtyve Dage efter Katastrofen ...

Altsaa hvert Øjeblik maa Arbejdet sagtnes, indtil man har konstateret, hvad det er, man staar overfor ...

Nu hviler de paa Hakkerne dybest nede — og vinker pludselig opad — de vil lytte —

Og med et standser alle Redskaber — de sidste Stenblokke triller til Ro, noget Grus skrider endnu, alle tier, alle lytter ...

Men nedenfor Dyngen larmer Folk, og de arbejder rundtom i de andre Ruiner — man kan endnu ikke høre — Stemmerne, som kalder dernedefra, er saa svage ...

— *Silenzio!* kommanderer den ene af Officererne udover Mængden og udover Arbejderne.

— *Silenzio, silenzio —!* forplanter Ordren sig rundtom.

Og der bliver stille. Der bliver dødsensstille, og vi lytter alle, anspændt, aandeløst, lytter nedad ...

Et Par Sekunder varer denne Dødstavshed, gennem hvilken Liv lytter efter Liv. Saa ryster Soldaterne paa Hovedet, der er intet at høre. Hakkerne begynder paany, men mindre ivrigt end før. Vi gaar videre.

* *
*

Vi kommer til Banegaarden. Stationsbygningen er haardt ramt, men ikke helt faldet sammen. Perronens mægtige Zinktag har krummet sig — siger min Ledsager — „som et Stykke Papir, man

holder over Ilden." Overalt er nedfaldne Jærnbjælker, filtrede Bunker af Ledninger, Dynger af Mursten. Men Trafikken er i Gang — Tog fra Rom løber ind — Tog fulde af Sygeplejersker og Saarede staar med Damp oppe, færdige til at begynde Rejsen ind til Rom. Baarer bæres langs Vognene, Barmhjærtige Søstre og Hjælpekorpsmedlemmer med Bind om Armen iler hen mellem Soldater, Jærnbanemænd, Journalister og Rigsdagsmænd.

Paa den grønne Plads udenfor Banegaarden er Lazaretteltene. I ét opereres og forbindes der — Lugt af Jodoform slaar ud mellem Fligene — en hvidkitlet Læge staar bøjet over et Operationsbord — en anden staar i Døren og vinker ivrigt: „Næste!"

Ved Siden af er Teltet for Haardtsaarede. Fra lave Senge stirrer Ansigter, som næsten helt er skjulte af Bind — kun et Par feberhede Øjne flammer, en Mund aabner jamrende de violette Læber. En ung Mand klager sig skærende, han ligger her med knuste Ben, et knust Underliv, men lever endnu. Øjnene gaar bagover i det gule, skægstubbede Ansigt — en Røde Kors-Dame bøjer sig tæt ned over ham, gentager ustandseligt: „Mod! Mod! Taalmodighed!" og spørger alt imens, om den Kog-

Reddede Ejendele

Husvilde, der indretter sig under aaben Himmel

nak dog ikke kommer ... En Søster bringer den, man hælder lidt af den stærke Vædske i den Syges Mund, hvoraf den løber ud igen — saa faar han en Morfinindsprøjtning ...

Henne i et Hjørne ligger en ung Moder, helt svøbt i Forbindinger som en Mumie — og paa Sengekanten et forunderligt Par: hendes lille, knap et halvt Aar gamle Datter, som hun ikke længer selv kan give Die, paa Skødet af en Soldat. I mange Tilfælde har det været muligt at finde Ammer til de Spædbørn, som Jordskælvet berøvede deres Mødre — her har det aabenbart ikke kunnet lade sig gøre. Saa har denne lille unge Soldat taget sig det paa. Han sidder med et Stykke Sygevat, som han dypper i en Kop med Mælk, og hvoraf den unge Dame tager til sig med Begærlighed. Soldaten gaar helt op i sin Plejemodervirksomhed og snakker med Barnet: — „Nej, stop nu, lille Signorina! Ikke saa graadig, lille Signorina!“ osv. osv. Hele det italienske Folks dybe Godhed og hjærtelige Kærlighed til Børn er i dette Optrin.

VI

I Tagliacozzo, Klokken halvsyv om Morgenen. I den mørke Gyde under mit Vindue staar et Par Mænd og snakker. Gennem Morgenstilheden hører jeg det kolde Brus af Imele-Floden, som løber gennem Byen ...

Det var omtrent bleven mørkt, da vi i Aftes forlod Avezzano — det blev mørkt undervejs. Vi kom til Capelle — Automobillygternes hvide Lys faldt skarpt hen over de blege Ruiner — her og der blussede et rødt Baal, hvorom Skygger bevægede sig — det var, som at køre hen gennem Korridorerne i Hades.

Udenfor Capelle kører vi vild — kommer til en anden lille By — ogsaa Ruiner, ogsaa Baal ... Vi holder længe paa en Plads og spørger forgæves Vagtposter og Funktionærer, der nysgærrigt kommer hen til Automobilet, om Vej. Alle er lige kommen ud fra Rom — af de indfødte, stedkendte Folk ligger de fleste under Ruinerne ...

Endelig faar vi en Slags Anvisning og begynder at køre. Men nu sker der det, at vore Lanterner gaar ud ... Langt Ophold ... Værktøjskassen aabnes — begge Chaufførerne arbejder ved Skæret af Stearinlys for at reparere Skaden. Men uden Held. Den højre Lanterne brænder et Øjeblik, men slukkes atter. Første Chauffør kommer til Vogndøren for at sige, at vi vist bliver nødt til at overnatte her — han véd ikke, hvor han er, og tør ikke køre i Mørke ...

Da omgiver os pludselig en stor Klarhed, som straaler ind om os bagfra. Det er et andet Automobil, som ogsaa skal til Tagliacozzo. En kort Forhandling — og vor Chauffør tænder Motoren. I Bagstavnen af det fremmede Automobil bliver en Begfakkel tændt — og hele den lange Vej ind til Byen, en halv Times Kørsel, staar en Skikkelse med en Militærkappes Hætte over Hovedet oprejst i Automobilet foran os — holder Faklen snart med højre Haand, snart med venstre — slaar den ned mod Vognfaddingen, saa Gnisterne ryger, hver Gang den begynder at brænde dunkelt — og kørende i Lyset af denne hjælpende Fakkel naar vi ind til Tagliacozzo.

Og nu er det Morgendæmring, og vi skal af Sted til Civitâ d'Antino.

Paa den frie Plads udenfor Byen Tagliacozzo holder en hel Vognpark af Automobiler. De holder midt paa Pladsen, saa langt fra Husene som muligt. Man vil nødig have et Palazzo ned over sig, naar man kan undgaa det.

Vi finder vort Køretøj og vækker de to Chaufførere af deres Slummer inde i Vognen. Et hastigt Toilette ved den altid rindende Brønd — en Kop sort Kaffe i Kaféen paa Byens Torv — og lidt over syv gaar det atter muntert ud ad Vejen. Vi er flere Automobiler i Følge, men de fleste gaar til Avezzano, andre spreder sig ud over Fucinersøens Bækken, til *Celano, Cerchio, Collarmele, Pescina* — hele Rækken af de ødelagte Byer langs Dalens Rand. Snart er vi ene paa vor Vej ind i Liri-Dalen. Retningen er omtrent stik Syd.

Vi gaar paa en Bro over Imele-Floden, passerer den ene lille Stenby efter den anden — overalt Ødelæggelse, overalt Ruiner. Efterhaanden kommer vi højt op — dybt nede i Dalen ligger en lille By med en lombardisk Kirke paa Toppen — ogsaa den er faldet sammen. Efter Capistrello er der et Sted, hvor et Bjærgskred er gaaet ned over

Vejen — store Blokke næsten spærrer den — og et Stykke af Brystværnet er faldet ud. Som en Kat paa en Tagrygning gaar Automobilet langsomt hen langs det farlige Sted — Chaufførens behandskede Hænder hviler saa fast paa Rattet — en Bevægelse for meget — eller et ubetydeligt Skred i Vejkanten under os — og vi er fortabt. Men efter nogle Minutters Forløb er Vejen atter i god Stand, og vi glider videre for fuld Fart.

Civitella Roveto — nu har vi ikke lang Vej tilbage! Vi standser lidt og forhører os, og udenfor Vognruden ser jeg de første abruzziske Skikkelser — de strænge, regelmæssige, kraftige Bondeansigter med de rolige, alvorlige, ligesom ubevidste Øjne. De staar langs Vejkanten, udenfor deres sammenfaldne Huse; paa en Mark er der rejst Militærtelte, og jeg ser Soldater i Færd med at uddele Brød ...

Den første Mand, vi vil søge at træffe, er den af alle Danske kendte Præst fra Cività d'Antino, Don Romeo di Rocco. Vi kører langsomt, spørger os jævnligt for. Man viser os fra Sted til Sted — endelig standser vi udenfor en lav Stenbygning, egentlig en Slags Stald, med et provisorisk Tag af Sejldug over. Her flokker en hel Del Mænd og Kvinder

sig om os — jo, det er her! En Bonde gaar ind i Hytten og kommer lidt efter tilbage, fulgt af den brave Gejstlige, hvis Øjne fyldes med Taarer, da han ser, hvem hans Gæster er. „Cività er en Ruin," siger han, „vi begræder fyrretyve Døde!"

Næsten hele den overlevende Befolkning kamperer hernede langs Vejen, men mangler Fødemidler og Beklædning. Soldaterne er ikke endnu naaet saa langt ud med deres Forsyninger. Tæpper har vi desværre ikke at undvære — men vi giver af vore Brød og den øvrige Proviant. En Flaske Marsala kommer ogsaa veltilpas.

Og nu gælder det at finde Familien Cerroni — de danske Kunstneres Værtfolk. Atter glider Automobilet langsomt af Sted — dèr er Banegaarden med sin dobbelte Indskrift „Cività d'Antino — Morino". Ogsaa Morino, den lille By paa Dalens anden Side, er en Ruinhob ...

Og lidt forbi Banegaarden, lige ud til Vejens opblødte Ælte, finder vi saa den Barak, hvori Cerronis har til Huse. Tjenestepigen staar i Døren og kigger ud, med den lille Massimo paa Armen. Og snart sidder vi inde i den lave Bræddehytte, hvor en Ild brænder midt paa Gulvet, omgivet af en Kreds af Mursten, som staar paa Kant. Rundt om

Ilden, paa Straastole, sidder de tre Søstre Cerroni — Katerina, Ester, Angelina — og Broderkonen, den unge, svulmende Signora Graziuccia. Fra og til løber Broderbørnene, især er den lille Menicuccia (ɔ: Domenica) utrættelig i at klatre op og ned paa sine taalmodige Tanters Knæ og er i stadig Fare for at snuble over Murstensgærdet om Ilden og falde ind i Baalet. Fru Graziuccia tager den lille Massimo fra Barnepigen og lægger ham til sit Bryst, imens den gamle Frøken Katerina fortæller den store Ulykke. „Og hvor maa det ikke gøre Signor Cristiano ondt!“ — „Hvad vil dog Signor Cristiano sige!“, det Omkvæd vender stadig tilbage. Deres store danske Vens Sorg beskæftiger næsten disse brave Mennesker lige saa meget som deres egen Ulykke. „Det er forbi med Cività d'Antino,“ udbryder de atter og atter, „Cività d'Antino rejser sig aldrig mere!“

De fortæller om Jordskælvsmorgenen og har ikke Ord nok for at rose Daniel Hvidts Uforfærdethed og Hjælpsomhed. Det var ham, som havde Mod til at løbe tilbage og hente Diomede Cerronis Tøj, saa at den brave Mand slap for en Lungebetændelse. Han og Signora Graziuccia gik sammen ind i det faldefærdige Hus, hentede Mad og

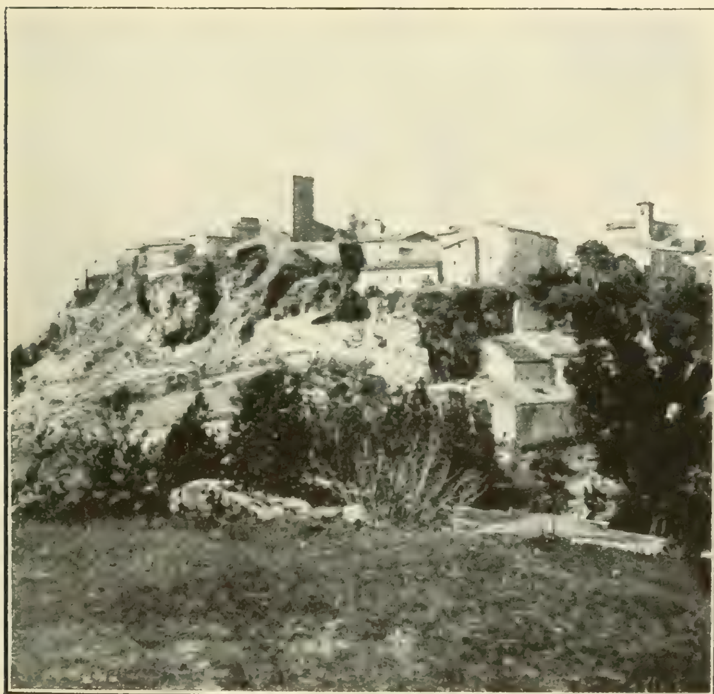
tappede Vin i Kælderen og bar Provianten over i den Have nede ved Byens Fontæne, hvor Familien havde søgt Tilflugt. Da Aftenen kom d. 13. Januar, mente alle, at Jordskælvet vilde gentage sig, og ved Fakkelskær døbte Don Romeo derfor ude ved Baalet i Haven den lille Massimo — saa var de rede til at gaa sammen til Himlen! Natten tilbragte de i en Stald, der laa oppe paa Skrænten ovenover Kilden, temmelig langt borte fra Byen — og næste Morgen gik saa Turen ned ad Bjærget, Kvinderne til Æsels, Mændene til Fods. Fem Dage havde de nu kamperet her — om Natten sov de i en Jærnbanevogn paa Banegaarden. Ingen af dem havde siden Ulykken være oppe i Byen — og Spørgsmaalet var nu, om Vejen var fremkommelig for Automobilet ...

En høj, bred Mandsskikkelse formørkede Indgangen til Skuret, og ind kom Civitä d'Antinos Murer, som ved Synet af den unge danske Maler brast i hensynsløs Graad. „Alt er Ruin deroppe," udbrød ogsaa han, „Civitä er ikke mere, det er forbi med Civitä d'Antino!"

Men Vejen? Hvordan var Vejen? Ja, det var et Par Skred her og der — men han mente da, det var muligt at komme frem ... Da Signora Graziuc-

En Regeringskommission

Cività d'Antino

cia hører dette, beslutter hun sig til at tage med op for at redde et og andet ud af Huset.

Man ser ikke Cività d'Antino nede fra Stationen. Den ligger tilbage i Dalen — og højt oppe, over 900 Meter til Vejrs. Skyerne har samlet sig truende over de højeste Toppe, vi kan se, at en Snebyge gaar ned i Bjærgskovene ovre paa den anden Side, ovenover Morino. „Det var ikke rart, om det Vejr kom herover," siger Chaufføren, mens han trækker sine Handsker paa og gør sig rede.

Saa svinger vi bort fra Landevejen, opad Bjærget. Det er en Markvej, aldeles ikke beregnet til Automobilkørsel, løs og blød i det efter de sidste Ugers vedholdende Skybrud. Men Automobilet kører lystigt opad, tager Sving efter Sving. Signora Graziuccia, som sidder ved Siden af mig, peger et Sted opad tilvenstre — der ligger en stor, blegrød Bygning i Ruiner — *Casino Ferrante* — Familien Ferrantes Villa — det første Tegn til, at vi nærmer os Cività d'Antino.

Men stadig ses Byen ikke — den er langt inde, højt oppe. Og nu standser Automobilet — foran os er der gaaet et Stenskred ned og har taget en Del af Vejen med sig. Det er lige, der er Plads til Vognen — og skrider Kørebanen yderligere, idet vi

passerer — „saa ender vi dernede", siger Chaufføren og peger ned i Dalen.

Vi holder Krigsraad. Om at vende om kan der ikke være Tale. *Gaa* derop kan vi ikke heller — der er en lille Times Vej endnu. Desuden har vi Brug for Automobilet til at føre Daniel Hvidts Ejendele ned.

Altsaa maa Chauffførerne gaa i Gang med at udbedre Vejen. Et Par store Sten lægges bag Vognens Baghjul, og Arbejdet begynder. Vi staar alle ud, og Chaufføren fører alene sit Køretøj over det vanskelige Sted.

Dermed er Loddet kastet — nu maa vi op. Endnu tre Gange maa vi staa ud og lade Chaufføren være ene om at risikere Livet. Hele Bjærget, hvorpaa Cività d'Antino ligger, har rystet kraftigt og kastet en Mængde store Klippeblokke ned over Vejen. Men det sidste Stykke er uden Hindringer — i en stor Bue svinger vi op mod Byen, hvis to Taarne endnu løfter sig over den lave, lange Række Huse — Cività d'Antinos Profil, saaledes som Danske kender den fra Billed efter Billed. Tilsyneladende er Byen urørt, men vi skal snart faa andet at vide. Paa Pladsen ved Kilden bliver Automo-

bilet bragt til Ro. „Hvor i al Verden har I kunnet finde paa at lægge en By heroppe?“ siger Chaufføren lystigt til Signora Graziuccia. Men mig betror han: „Der *var* et Øjeblik, hvor jeg havde lidt Hjertebanken!“

VII

DETTE er Cività d'Antino. Dette *var* Cività d'Antino. *Fuimus Troes.*

Langsomt gaar vi ad Vejen nedenom Byen. *Sante* fører os — den lille, stærke, undersætsige *Sante,* gift med *Teresa,* alle Maleres elskede Model. Sante fører os og peger op paa Hus efter Hus, som er styrtet sammen. Dèr er den gamle Præsts Hus — man graver i Grunden efter hans Penge ... Og her, lige ind under Muren, er en stor, rød Plet ... „Blod?“ „Ja, Blod!“

Sante standser. Fra dette Sted oplevede han selv Jordskælvet. Han var just paa Vej til sin Stald, da det kom. „Jeg stod her, da jeg mærkede Jorden gynge under mig og saa hele Cività bevæge sig frem og tilbage — som Tøj, der er hængt til Tørring, naar det blæser ... Jeg greb fat om et af Træerne her — et af de Træer, Signor Cristiano har ladet plante — og stod stille et Sekund ... Saa sprang jeg hen til det næste Træ og greb fat i det

... Ligeoverfor mig stod en Mand højt oppe i et Vindue og klamrede sig fast til Indfatningen ... Og pludselig kom hele Muren nedover ... og han med ... Her faldt han — vi fandt ham siden, død, med knust Hoved ... Det er hans Blod dèr ...

Det er ikke første Gang, vi kommer til at se Blod i Cività d'Antino. Men nu er vi inde paa Hovedgaden — og det samme Syn møder os som i Capelle, som i Avezzano, som i Capistrello — Gaden er dækket af Stenblokke, af Sten, af Kalk, af Gibs, af Grus, af Brædder, af Lægtestumper, af herreløst Husgeraad og itubrudte Møbler ... Ingen Soldater er endnu kommen herop — Indbyggerne maa selv gøre Redningsarbejdet — det gaar kun langsomt ...

Vi træffer Sognepræsten, der staar i Spidsen for Rednings- og Hjælpearbejdet. Selv er han uskadt — men han har mistet sin Søster, tre Søskendebørn og en Tante. Hans Kirke er Ruin — Hvælvingerne er styrtet ind — Taarnuhret er blevet staaende paa fem Minutter i otte — Cività d'Antinos Dødsstund ...

Et Sted staar et Par Kvinder og kigger ned i, hvad jeg tror er en Kælder. En Mand arbejder dernede. Men det er ingen Kælder — det er et Værelse paa

første Sal i et sammenstyrtet Hus — saa højt har Ruindyngerne fyldt Gaden. Overalt er smaa forgrædte og dæmpet samtalende Grupper — og altid gentages samme Spørgsmaal, snart i Hankønsform, snart i Hunkøn: *E vivo? E viva?* „Er den eller den i Live?“ Intet andet interesserer — kun dette ene — *lever* han? *lever* hun?

„Her var Sakristanens Hus,“ siger Daniel Hvidt. — Han døde selv sammen med sin Kone og to af de fire smukke Døtre ... Her boede Skomageren — han blev reddet. Da han mærkede Jordskælvet, vilde han ud, men just som han kom i Døren med sine tre smaa Børn, mødtes han af Genbohuset, der kom styrtende ned i Gaden. Han fik lige Tid til at lukke Døren, som var af stærkt Træ — det blev hans Redning ... Her er Tobakshandlerens Hus — han var udenfor Byen, da Ulykken skete ... Al hans Tobak laa og drev mellem Ruinerne — Sante tog af den og lagde Penge i Steden for — han vilde da betale for sig ... Herinde ligger Filippo med Børnelammelsen, Søn af den Kone, vi gravede ud — ham fik vi ikke fat i ...

Jeg kigger ind i Huset. Den grønmalede Dør er vreden af Led og slængt udenfor af det vilde Jordskælv. Og indvendig er alt een forvirret Dynge af

Grus, Kalk, Brædder, Gibs, Splinter, Stænger, Straa, Klude. Under alt det ligger Filippo med Børnelammelsen ...

Et Par Skridt videre. — „Her var der Bryllup for et Par Maaneder siden — oppe i det Vindue stod Brudeparret og smilede og kastede Konfetti ned ...“

Ogsaa dette Hus er Ruin. Højt oppe paa en Murkant svæver en Kommode, en Lygtestander uden Lygte stikker frem, nogle Bjælker dingler frem og tilbage. Heroppe i denne Del af Byen er færre Mennesker — vore Stemmer genlyder i Gaderne, som naar man taler i en tom Lejlighed.

Og saa staar vi foran Palazzo Ferrante. Det berømte, atter og atter malede Palazzo Ferrante — det hvide Palads med Jærnkæden for Døren og Trinene ned foran. Façaden har ikke lidt meget — men det Indre er Ruin, Ruin. Kapellets Klokketaarn sidder paa Sned, Klokken er falden. Trinene og hele Gaden nedover er dækket med faldne Murmasser. „Her stod halvtreds Mennesker og hylede,“ siger Daniel Hvidt. „Og dèr, paa disse Trin, laa Drengen med det knuste Ansigt, den flækkede Hjerne. Et Par Skridt borte stod hans Fader og arbejdede med at grave ud. — Det er jo din Søn,

der ligger! sagde jeg til ham. — Ja, svarede han og arbejdede videre — min Fader er ogsaa død!

Hernede er Santes Hus — det staar næsten helt! Aa, hvor Sante sled — han arbejdede for fire ... Det var ham, som hjalp mig at faa Stigen sat op til Konen, som stod i Vinduet og skreg ... Her var det, Konen laa under Kommoden — men hun var død, inden hun blev trukken frem ... Jeg husker endnu Manden ligge dernede ved Siden af hende og kæle for hendes livløse Hoved: *Mia buona compagna,* sagde han i eet væk ... Herinde fik en Fader gravet sine Børn ud — to Smaapiger — men de var døde — de sad foran Ilden og holdt hinanden i Haanden ..."

Vi kommer ned i Via Flora, som er een eneste Ruinhob. Sante — som en Stund har forladt os for at beskæftige sig med Indpakningen af den danske Malers Ejendele — slutter sig til os paany. „Under dette Hus ligger syv Døde," forklarer han. „Manden i Huset dèr har mistet Hustru, Moder, Fader, Svigerinde og Kusine." Og saaledes gaar det videre. Kombinationerne af de mistede Personer er stadig nye — en italiensk Familie omfatter saa mange og saa forskelligartede Grader af Slægtskab ... „I det Hus her har Manden med egne Hænder lavet

fire Kister — een til sin Moder, een til sin Kone, to til to af sine Børn ..."

Vi er ved *Casa Cerroni*, de danske Maleres Hjem ved Floraporten. Jeg lader de andre gaa foran mig ind i Huset og ser tilbage, opad Gaden, der ligger som en stivnet Kaskade af Murbrokker. Nogle sværtede Murkulisser (som efter en Ildebrand) og en halvtnedfalden Gavl staar mod den graa Himmel. Ingen Mennesker at se, ingen Stemmer at høre. Kun en Due kurrer, dybt og blødt, ud fra Dueslaget i et Hus, hvor alle er døde.

VIII

CASA CERRONI er ikke styrtet sammen — det er et af de ganske faa Huse i Cività d'Antino, som næsten er helt, Kalkpudsen er faldet af Lofterne, Vinduer er knuste, Hvælvinger og Mure har Revner — men Huset staar — om det end sikkert nok staar for Fald ... Man kan endnu besøge de Rum, som har havt saa stor Betydning i dansk Malerkunsts Historie — inderst Mesterens Værelse, det beskedneste af dem alle — saa Værelset med Vaabenskjoldene, hvori saa mange af Nordens bedste Navne staar skrevne: Krøyer, Nyrop, Bissen, Rohde, Brandstrup, Clement, Find, Johannes Kragh ... Endnu ser man den hvælvede Spisestue med Silhuetmedaillonerne paa Væggen — og Salen med Malerierne — Zahrtmanns St. Lidanus og Zahrtmanns Madonna straaler gennem Halvmørket, Cerronis har talt om at flytte disse Billeder — men hvorhen? Ned i Barakken ved Landevejen? Foreløbig maa de nok blive, hvor de er — og Signora

Graziuccia (mener min danske Ledsager) tror vist ogsaa, at det er *deres* Nærværelse, der har frelst Huset fra fuldstændig Undergang ...

Signora Graziuccia har strax givet sig i Færd med at dække et Frokostbord af vor medbragte Proviant — det bliver vel den sidste Frokost, danske Kunstnere nyder i Civitá d'Antino ... Saa bæres Daniel Hvidts Kufferter og Kasser ned ad den brede Trappegade med det store Kors paa Brystværnet — den Trappe, vi kender fra de mange Billeder — Civitá d'Antinos bredskuldrede, fastsnørede Kvinder steg op og ned deraf med Konkaen som en Krone over det klassisk alvorlige Aasyn. Jeg staar oppe i Vinduet og ser Kisterne bæres ned, og det er som en Ligfærd; en Fortid begraves. Og rundt om staar Bjærgene, de straalende Sommerbjærge fra Zahrtmanns Lærreder saa tunge og graa, med mørk Skov og bleg Sne ind under den snetunge Skyhimmel.

Frokosten er spist, Automobilet er læsset, det lider ud paa Eftermiddagen, Chaufføren maner til Opbrud. Vi risikerer at faa en Snestorm og blive stikkende et Sted paa Nedvejen.

Blot endnu en sidste Vandring gennem det døde Civitá d'Antino — til Palazzo Ferrantes Have. I

den adelige Park, mellem de fornemme Buxbomhække, er der rejst Barakker og Telte. Baal flammer, smaa Kredse sidder samlet om Ilden, her er i hvert Fald nok at fyre med. Paa Barakvæggene hænger Kranse af Løg, Kasseroller, Pander og andre reddede Køkkensager. Her lugter af Brænderøg, af Buxbom, af søndertrampet Græs, og der tales højere ved Ilden end nede i Byen. Livet begynder igen — utrætteligt, ufortrødent, blindt og tilfreds, blot fordi det er til. „Es bleiben todt die Todten — nur der Lebendige lebt“. En Sang løfter sig ved et af Baalene — Italiens utæmmelige Sang. Og Kvinder bærer endnu Konkaer fra Kilden, som endnu risler.

Jeg staar ved Obelisken paa den yderste Pynt af Palazzo Ferrantes Have. Skarpt og stejlt sænker sig Bjærget, og dybt, dybt nede i den grøngraa Dal suser Lirifloden — den eneste Stemme i Stilheden. Paa den anden Side løfter sig Bjærgene, først agertavlede, med skinnende Strimer af rindende Vand, saa sortgraa, lysfurede af Regnskylsrender, tilsidst med Sne drysset over Toppene og ned i Bjærgskovene. Der kommer lidt let Sol, og i den rene Luft, den svage Blæst, som stryger hen over mig, er der som en Anelse af Foraar ...

Er dette Haabet, er dette Trøsten — at alt begynder paany — at saa længe Jorden staar, skal Dag og Nat, Sommer og Vinter, Vaar og Høst aldrig aflade? Er dette Lægedommen for alle Saar, er dette den aldrig fejlende Balsam for alle Vunder — *Nietzsches* „ewige Wiederkunft"? Er det derfor, Naturen saa ligegyldigt ryster sine Bjærge og ryster tredive Tusind Mennesker til Døde? I saa Fald efterligner vi den godt nok — ogsaa vi slaar ihjæl med samme ophøjede Ligegyldighed som vor store Moder ... Natur, Natur — vi har intet at bebrejde dig — men du har heller ikke noget at lade os høre!

Eet er sikkert — der er en Afgrund befæstet mellem den Magt, som raser i Vulkanens Udbrud, i Jordskælvets Drøn, i Rovdyrets Blodtørst, i det voldsomme, grusomme Menneskehjærte — og saa den stille, svage, blide Røst, som udgaar fra den inderste Helligdom i de ædleste Sjæle, Jorden har kendt. Hin Røst faar intet Medhold, hverken hos Vulkanen eller Jordskælvet, hverken hos Tigeren eller Krigeren. Generalstaberne regner ikke et Menneskeliv for noget — og den faktiske Verdensstyrelse lige saa lidt. Hvad Vægt ligger der for en Feltherre paa ti Tusind Mand? Men tør vi antage, at

Naturens Herre, den store Strateg, i hvis Hænder vi alle er, at han ogsaa har *sine* Sejre at vinde, *sine* Felttogsplaner at gennemføre — og at det er *derfor*, han sender os i Døden?

Vi maa det vel — for ellers —

„Ellers var det bedre strax at gøre et Spring ned i Afgrunden!“ siger en Stemme.

KJØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIET